आदर्श प्रश्नपत्र/ Model Que. Paper : I/24-25/ संस्कृत /
वेद विभूषण द्वितीय-वर्ष / Veda Vibhushan Second Year/
कक्षा 12वीं / उत्तर मध्यमा - II / Class 12th / Uttar Madhyama - II
वर्ष / Year 2024-25
विषयः - संस्कृतम्

समयः- 3 होराः पूर्णाङ्काः- 100

सामान्यनिर्देशाः-

1. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 12 पृष्ठानि तथा च 13 प्रमुखाः प्रश्नाः सन्ति।
2. अस्य प्रश्नपत्रस्य पठनाय 15 निमेषः निर्धारिताः सन्ति। अस्मिन् अवधौ केवलं प्रश्नपत्रं पठनीयं किमपि उत्तरं न लेखनीयम्।
3. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति-

क.	खण्डः	अपठितावबोधनम्	20 अङ्काः
ख.	खण्डः	रचनात्मककार्यम्	15 अङ्काः
ग.	खण्डः	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25 अङ्काः
घ.	खण्डः	पठितावबोधनम्	40 अङ्काः

4. सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
5. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

'क' खण्डः
(अपठितावबोधनम्- 20 अङ्काः)

1. **अधोलिखितम् अपठितगद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत-**

'संहतिः कार्यसाधिका' इति वचनं जगति प्रसिद्धमस्ति। एकेन जनेन किमपि महत्कार्यं न साध्यते । यत् किमपि साधयितुं नराणां संघः परमावश्यकः। सर्वे जानन्ति यत्- नैकः तन्तुः किमपि कर्तुं समर्थः। परन्तु तैः रचिता रज्जुः हस्तिनं बद्धुमपि समर्था भवति। एवमेव एकेन तण्डुलेन नहि ओदनं पच्यते। गृहेषु मातरः पितरः भ्रातरः च एकीभूय गृहभारं वहन्तः सुखमनुभवन्ति। एवमेव मनुष्याणां समाजोऽपि देशं जातिञ्च उन्नतिपथं नेतुं समर्थः भवति। यस्मिन् राष्ट्रे सर्वे मानवाः, सर्वाणि राज्यानि च भेदभावं परित्यज्य एकतया व्यवहरन्ति तद्राष्ट्रं जनशक्त्या संसारस्य मुकुटमणिरिव समुज्ज्वलं भवति। एकतायाः प्रभावेण भारतीयाः स्वदेशम् आंग्लहस्तात् मोचयितुं समर्थाः अभवन्। अतः सदा सर्वैः मानवैः संघे स्थित्वा स्वशक्तेः सञ्चयः कर्तव्यः। अधुनाऽपि यदि वयं संघीभूय स्थास्यामः तर्हि अवश्यमेव शत्रुसैनिकान् जेतुं समर्थाः भविष्यामः।

(अ) एकपदेन उत्तरत - $1 \times 5 = 5$

क. यत् किमपि साधयितुं केषां संघः परमावश्यकः?

ख. किं वचनं प्रसिद्धमस्ति?

ग. रज्जुः के बद्धमपि समर्था भवति?

घ. कस्याः प्रभावेण भारतीयाः मोचयितुं समर्थाः अभवन्?

ङ. केन ओदनं नहि पच्यते?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - $2 \times 5 = 10$

क. केन किमपि कार्यं न साध्यते?

ख. राष्ट्रं कथं समुज्ज्वलं भवति?

ग. वयं कथं शत्रुसैनिकान् जेतुं समर्थः भविष्यामः?

घ. गृहेषु के गृहभारं वहन्तः सुखमनुभवन्ति?

ङ. सर्वे किं जानन्ति?

(इ) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षक संस्कृतेन लिखत। (द्वित्रिशब्दात्मक-वाक्यम्) 1

(ई) निर्देशानुसारं उत्तरत। $1 \times 4 = 4$

क. 'सर्वे जानन्ति यत् नैकः तन्तुः किमपि कर्तुं समर्थः अस्मिन् वाक्ये 'जानन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

क) सर्वे ख) तन्तुः ग) यत् घ) नैकः

ख. 'एकेन पुरुषेण किमपि महत्कार्यं न साध्यते' अस्मिन् वाक्ये 'पुरुषेण' इति पदस्य विशेषणपदं किम्?

क) एकेन ख) किमपि ग) महत्कार्यं घ) सिध्यति

ग. 'गृहीत्वा' इति पदस्य कि विलोमपदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम्?

क) मोचयितुम् ख) समुज्ज्वलम् ग) एकीभूय घ) परित्यज्य

घ. 'मनुष्यैः' इति पदस्य किं पर्यायपदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम्?

क) महाबलम् ख) ओदनम् ग) मानवैः घ) नेतुम्

ख खण्डः

(रचनात्मककार्यम्- 15 अङ्काः)

2. "वेदानां महत्वम्" इति विषयमवलम्ब्य दशवाक्यपरिमितं निबन्धं लिखत। $1 \times 5 = 5$

----

3. **अधः प्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां साहाय्येन पञ्च वाक्यानि संस्कृतेन लिखत** 1 × 5 = 5

(मञ्जूषा - बालः, पश्यतः, बालः, वृक्षः, हरितः, पुष्पे, पादपाः, पत्राणि, पश्यन्ति, सूर्यः, हरीतिमा, खगाः, कुरुतः, व्यायामं, कुटीरे, वृक्षाः)

----

4. **अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूद्य लिखत।** 1 × 5 = 05

अ. तुम सदा सत्य बोलो। You should always speak the truth.

आ. गंगा हिमालय से निकलती है। The Ganga originate from the Himalayas.

इ. कल मैंने एक चलचित्र देखा। Yesterday I watched a movie.

ई. मैं गणित तथा विज्ञान पढ़ाता हूँ। I teach Mathematics and Science.

उ. माता पुत्र को उपदेश देती है। Mother preaches Son.

ग खण्डः
(अनुप्रयुक्तव्याकरणम्- 25 अङ्काः)

5. **अधोलिखितपदानां विग्रहवाक्यपूर्वकं समासं निर्दिशत-** $1 \times 5 = 05$

		विग्रहः	समासनाम
अ.	अहोरात्रम्	....	....
आ.	पितरौ	....	....
इ.	पिताम्बरः	....	....
ई.	मुद्राराक्षसम्	....	....
उ.	उपराजम्	....	....

6. **अधोलिखितपदानां लिङ्ग-विभक्ति-वचनानि लिखत-** $1 \times 5 = 05$

		लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
अ.	त्वयि	....	....	....
आ.	विधौ	....	....	....
इ.	अश्रुभिः	....	....	....
ई.	मत्याम्	....	....	....
उ.	मातुः	....	....	....

7. **अधोलिखितपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ विभजत-** 1 × 5 = 05

		प्रकृतिः	**प्रत्ययः**
अ.	पठितः	....	....
आ.	आह्वानीयः	....	....
इ.	खादितव्यः	....	....
ई.	गतवती	....	....
उ.	खादितुम्	....	....

8. **अधोलिखित शब्दानां सन्धिविच्छेदं कुरुत -** 1 × 5 = 05

		सन्धिविच्छेदः
अ.	कुतोऽत्र	..............+.............
आ.	पृष्ठोपरि	..............+.............
इ.	दिवसेश्वरः	..............+.............
ई.	भोजनान्ते	..............+.............
उ.	सदैव	..............+.............

9. **रेखाङ्कितपदान्याधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -** 1 × 5 = 05

अ. <u>द्रुमे</u> रसनं विद्यते।

आ. <u>संग्रामात्</u> कुञ्जरेण रथेन वा पुनरागम्य पौरान् परिपृच्छति।

इ. आदिपुरुषात् <u>मनोः</u> पृथुः कृषिशास्त्रं शिशिक्षे।

ई. **<u>अश्विनौ</u>** देवौ यस्याः पृथिव्याः परिमाणस्य मानं चक्रतुः।

उ. आगमदीपदृष्टेन खल्वध्वना **<u>सुखेन</u>** वर्तते लोकयात्रा।

घ खण्डः

(पठितावबोधनम्- 40 अङ्काः)

10. **अधो दत्तान् श्लोकान् पठित्वा प्रश्नानां समाधानानि लिखन्तु -** $1 \times 5 = 05$

दानं प्रियवाक्यसहितं ज्ञानं गर्वः क्षमान्वितं शौर्यम्।
त्यागसहितं च वित्तं दुर्लभमेतच्चतुष्टयम् ॥
दानं भोगो नाशस्तिस्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य।
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति ॥

वल्ली वेष्टयते वृक्षं सर्वतश्चैव गच्छति।
न ह्यदृष्टेश्च मार्गोऽस्ति तस्मात् पश्यन्ति पादपाः॥
उपमा कालिदासस्य भारवेरर्थगौरवम्।
दण्डिनः पदलालित्यं माघे सन्ति त्रयो गुणाः?

अ. प्रियवाक्यसहितं किं भवेत् ?

आ. किं चतुष्टयं दुर्लभं भवति ?

इ. वित्तस्य गतयः कति भवन्ति ? के च ते ?

ई. का वृक्षं वेष्टयते ?

उ. माघे के त्रयो गुणाः सन्ति ?

----

11. **अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तरं 25-30 शब्दैः उत्तरत। -** $2 \times 5 = 10$

अ. कृष्णद्वैपायनः इति कस्यापरं नाम वर्तते?

आ. संस्कृतसाहित्ये आदिकाव्यं किमस्ति?

इ. चेतनाऽचेतनेषु के प्रकृतिकृपणाः?

ई. श्रीमद्भागवद्गीतायाः एकादशाध्यायस्य नाम किम्?

उ. उभयपदप्रधानः कः समासः?

----

12. **अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तरं 40-50 शब्दैः उत्तरत -** $3 \times 4 = 12$

अ. वैदिकभाष्यकाराणां कालक्रमानुसारेण नामानि लिखत?

आ. ज्योतिषशास्त्रं कतिषु स्कन्धेषु विभक्तम् ? स्कन्धानां नामानि लिखत।

इ. कालिदासस्य सप्त रचनानां नामानि लिखत?

ई. संस्कृतसाहित्ये लघुत्रयां के के परिगण्यन्ते?

----

13. **अधोलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्चानाम् उत्तरं** 120-150 **शब्दैः उत्तरत।** $4 \times 2 = 8$

अ. मुद्राराक्षसनाटकस्य कथावस्तु स्वकीयाभिः गीर्भिः वर्णयत ।

अथवा

महाभारतस्य सामाजिकमहत्त्वं संस्कृतभाषया लिखत?

आ. पाणिनीयशिक्षानुसारेण उच्चारणस्थानानां संख्या कति ? के च ते?